

ОБЛІКОВО-АНАЛІТИЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ СТАТИСТИЧНОЇ ЗВІТНОСТІ ПІДПРИЄМСТВ

Ключові слова: господарський облік, бухгалтерський облік, статистична звітність, обліково-аналітичне забезпечення звітності.

З початку ХХІ сторіччя широкого розповсюдження набув напрям досліджень з обліково-аналітичного забезпечення управління підприємством та окремими напрямками його діяльності. Зокрема, досліджували обліково-аналітичне забезпечення: Т.В. Шимоханська – сталого розвитку організацій [1]; Л.О. Волошук – управління інноваційним розвитком підприємства [2]; Т.А. Гоголь – управління підприємствами малого бізнесу [3]; Т.Г. Камінська – фінансового менеджменту в сільськогосподарських підприємствах [4]; Тринька Л.Я. [5], В.Є. Труш та В.Ф. Яценко – управління економічною безпекою підприємств [6]; В.Ф. Яценко – стратегічного управління витратами виробництва на підприємстві [7]; К.В. Бурко – звітності сільськогосподарських підприємств [8] тощо.

Проте, питанням обліково-аналітичного забезпечення статистичної звітності підприємств у цей час приділялось вкрай недостатньо уваги. З наукових робіт за цим напрямком слід відмітити роботи В.О. Іваненко, яка досліджувала облікове забезпечення статистичної звітності з виробництва продукції промислових підприємств [9] та обґрунтувала ряд пропозицій з документального та методичного забезпечення її підготовки. Водночас, створення обліково-аналітичного забезпечення для складання статистичної звітності підприємств, на нашу думку, вимагає не менше, а часто навіть більше зусиль, ніж створення обліково-аналітичного забезпечення для складання фінансової звітності. Це пов'язане з тим, що стандарти бухгалтерського обліку (національні та міжнародні) окреслюють накопичення лише показників у грошовому вимірнику для складання фінансової звітності, а значна частина показників статистичної звітності виходить за межі потреб фінансового обліку в показниках у грошовому вимірнику, включає натуральні та якісні показники, а тому вимагає особливих підходів (організаційних, методичних тощо) для накопичення необхідної інформації у системі бухгалтерського обліку.

Бухгалтерський облік є обов'язковим видом обліку, який ведеться підприємством. Фінансова, податкова, статистична та інші види звітності, що використовують грошовий вимірник, ґрунтуються на даних бухгалтерського обліку [10], [11].

Щодо даних бухгалтерського обліку, то до органів статистики подається фінансова звітність, яка складається за вимогами стандартів бухгалтерського обліку. Інші форми статистичної звітності, яку подають підприємства, містять як бухгалтерські так і небухгалтерські показники. Причому більшість показників мають бухгалтерське походження, адже в аналітичному бухгалтерському обліку накопичується також інформація й у кількісних та якісних вимірниках, яка теж знаходить відображення у визначених формах статистичної звітності.

Проаналізуємо кілька форм статистичної звітності на предмет джерел отримання інформації для їх заповнення.

Так, у Звіті про виробництво та реалізацію промислової продукції (форма ІП-НПП-річна) [12] у розділі 3 необхідно наводити: середню кількість працівників, обсяги реалізації продукції та її собівартість, суму інвестицій, витрати за елементами тощо за видами економічної діяльності. У розділі 4 наводиться розподіл матеріальних витрат і витрат на оплату послуг, використаних у виробництві продукції (товарів, послуг), за продуктами та послугами. У розділі 5 наводяться інші показники облікового характеру, зокрема сума податків пов'язаних з виробництвом та реалізацією продукції. У розділі 6 наводиться кількість працівників та відпрацьований час. У розділі 7 – наявність виробничих запасів на

початок та кінець року. У розділі 8 наводиться інформація по використанню продукції власного виробництва за видами економічної діяльності. У розділі 9 наводиться середня кількість працівників, обсяг реалізації продукції та витрати на оплату праці за видами економічної діяльності по місцевих одиницях.

Аналіз форми 1П-НПП свідчить, що її заповнення повністю ґрунтується на даних первинних документів та реєстрів аналітичного і синтетичного бухгалтерського обліку.

Для заповнення окремих форм статистичної звітності підприємств потрібна не лише інформація, яка формується в системі бухгалтерського обліку, а й в інших підрозділах підприємств.

Аналіз змісту Звіту з праці (форма 1-ПВ (квартальна)) [12] свідчить, що у ній необхідно заповнити 82 показника, з них 15 показників формується у кадрових службах (про рух робочої сили), 6 показників пов'язані з укладеними колективними договорами, а 61 (74,4 %) показник формується виключно на основі даних первинних документів та реєстрів бухгалтерського обліку. При цьому жоден показник для заповнення цієї форми не можна прямо перенести з фінансової звітності підприємства.

Звіт про кількість працівників, їхній якісний склад та професійне навчання (форма 6-ПВ) [12] містить дані про кількісний і якісний склад працівників та про їх рух, місце проживання, про підготовку та підвищення кваліфікації тощо, які накопичуються в кадрових службах підприємств, частина цієї інформації дублюється також в системі бухгалтерського обліку.

У Звіті про охорону атмосферного повітря (форма № 2-ТП) [12] наводиться інформація: про сумарні викиди забруднювальних речовин та парникових газів у повітря та в розрізі виробничих і технологічних процесів, технологічного устаткування (установок); перелік заходів, спрямованих на зменшення викидів забруднювальних речовин та парникових газів у повітря; кошторисні та фактичні витрати на їх здійснення; дані про зменшення викидів забруднювальних речовин та парникових газів в атмосферне повітря після впровадження кожного заходу. Інформація для заповнення економічних показників та наявність джерел забруднення накопичується в системі бухгалтерського обліку, а про викиди забруднювальних речовин та парникових газів у повітря у виробничих підрозділах. Розрахункові величини викидів можна розрахувати також частково на підставі інформації, що накопичується в первинних бухгалтерських документах, адже викиди забруднювальних речовин у повітря тісно пов'язані з використанням у виробництві матеріальних ресурсів, що у процесі перетворення у виробництві створюють певні забруднювальні повітря речовини. Слід зазначити, що в інструкції до заповнення цієї форми не вказано на первинні документи та реєстри бухгалтерського обліку, в яких повинна накопичуватись інформація для заповнення цієї форми. На практиці ряд підприємств використовують форми ПОД-1, ПОД-2, ПОД-3, затверджені наказом ЦСУ СРСР від 09.06.1981 року № 329.

Аналіз статистичної звітності підприємств свідчить, що для її формування наявна на підприємстві інформація повинна не лише накопичуватись, а й певним чином оброблятись. При цьому, суттєва частина інформації виходить за межі необхідної для складання фінансової звітності, яка містить лише інформацію у грошовому вимірнику.

Аналізуючи джерела отримання показників для заповнення статистичної звітності можна дійти до висновку, що в загальному плані таким джерелом є господарський облік, під яким розуміється фіксація фактів, пов'язаних з діяльністю підприємства та необхідних для її забезпечення для надання інформації зовнішнім і внутрішнім користувачам згідно із Законом та внутрішніми правилами для прийняття управлінських рішень [13].

Висновки. Аналіз форм статистичної звітності підприємств свідчить, що показники для запису у них формуються в системі їх господарського обліку, переважно у підсистемі бухгалтерського. Для формування цих показників у документі про політику бухгалтерського обліку (в частині його організації) необхідно визначитись з порядком їх формування в господарському обліку підприємства та бухгалтерських реєстрах синтетичного та аналітичного обліку, а обов'язки з формування цих показників та підготовку до здачі статистичної звітності включати до таблиць-графіків виконання облікових робіт.

Важливим є також посилення досліджень з обліково-аналітичного забезпечення статистичної звітності підприємств з метою створення науково-методичної бази з накопичення достовірної інформації для її складання.

Список використаних джерел: 1. *Шимоханская Т.В.* Концепция учетно-аналитического обеспечения устойчивого развития организаций / Т.В. Шимоханская // Экономические науки.– 2011. – № 5. – с. 346-354. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://ecsocman.hse.ru/data/2012/06/01/1271379203/61.pdf> 2. *Волощук Л.О.* Обліково-аналітичне забезпечення управління інноваційним розвитком підприємства / Л.О. Волощук // Праці Одеського політехнічного університету / Економіка. Управління. – 2011. – Вип. 2 (36). – С. 329-338. 3. *Гоголь Т.А.* Обліково-аналітичне забезпечення управління підприємств малого бізнесу : монографія / Т.А. Гоголь. – Чернігів : Видавець Лозовий В.М., 2014. – 384 с. 4. *Камінська Т.Г.* Обліково-аналітичне забезпечення фінансового менеджменту в сільськогосподарських підприємствах : автореф. дис. ... канд. екон. наук : 08.06.04 / Т.Г. Камінська ; Нац. аграр. ун-т. – К. – 2006. – 20 с. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.nbu.gov.ua/ard/2006/06ktgmsp.zip1>. 5. *Тринька Л.Я.* Проблеми обліково-аналітичного забезпечення в системі економічної безпеки підприємств / Л. Я. Тринька // Науковий вісник нац. університету біоресурсів і природокористування України. – 25/09/2012. – № 177 Ч.4: Економіка. аграрний менеджмент, бізнес. – С. 177-182. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://elibrary.nubip.edu.ua/15960/1/12tly.pdf>. 6. *Труш В. С., Яценко В. Ф.* Обліково-аналітичне забезпечення управління економічною безпекою промислових підприємств / В.С. Труш, В.Ф. Яценко // [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://mev-hnu.at.ua/load/8-1-0-44>. 7. *Яценко В.Ф.* Обліково-аналітичне забезпечення стратегічного управління витратами виробництва на підприємстві : автореф. дис... канд. екон. наук: 08.06.04 / В.Ф. Яценко; Київ. нац. екон. ун-т ім. В.Гетьмана. – К., 2006. – 20 с. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://disser.com.ua/contents/36210.html>. 8. *Бурко К. В.* Облікове забезпечення звітності сільськогосподарських підприємств / К. В. Бурко. // [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.rusnauka.com/5_NTSB_2007/Economics/20354.doc.htm 9. *Іваненко В.О.* Облікове забезпечення формування та аналізу статистичної звітності з виробництва продукції промислових підприємств : автореф. дис. ... канд. екон. наук : 08.00.09 / В.О. Іваненко; ЖДТУ. – Житомир: 2011. – 23 с. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://eztuir.ztu.edu.ua/85/1/Ivanenko.pdf>. 10. *Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні* [Електронний ресурс] : Закон України. – Режим доступу: zakon.rada.gov.ua/go/996 11. *Ющенко Н. Л.* Статистика : навч. посіб. [для студ. вищ. навч. закл.] / Н. Л. Ющенко, Т. Л. Ющенко. – Чернігів : Десна Поліграф, 2015. – С. 22. 12. *Альбом форм державних статистичних спостережень на 2015 рік* [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://ukrstat.org/uk/albom/albom_2015/zmist_al.htm. 13. *Лень В.С.* Господарський облік: дефініція та зміст / В.С. Лень // Чернігівський науковий часопис. Серія 1, Економіка і управління. – 2011. – № 1. – С. 62-68. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.chasopis.geci.cn.ua/nomer/2011/1/5/111vsdtz.pdf>